

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

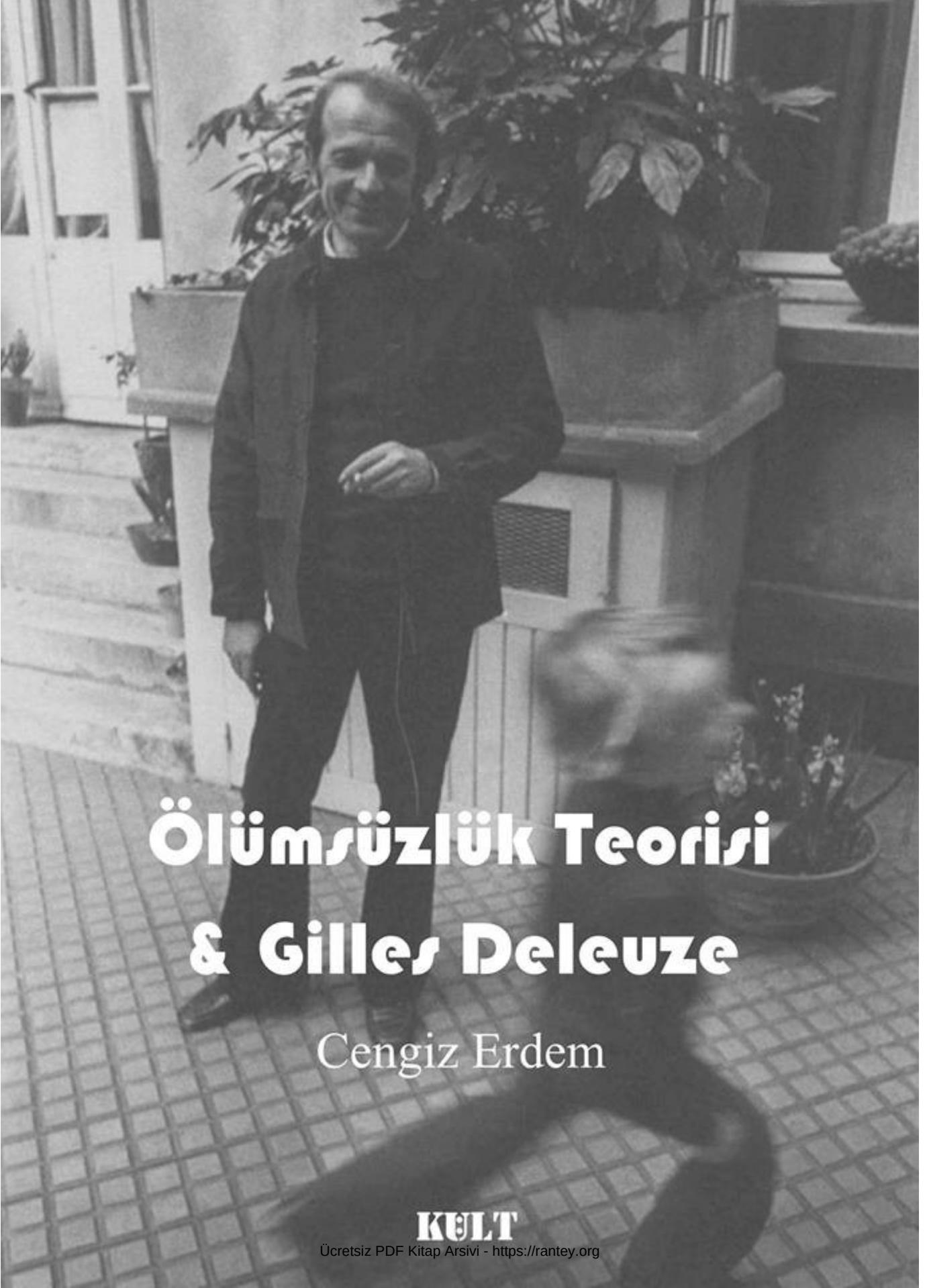
RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Ölürsüzlük Teorisi & Gilles Deleuze

Cengiz Erdem

KULT

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Ölümsüzlük Teorisi ve Gilles Deleuze

Cengiz Erdem

Bir Ölüm, İki Hayat

Gilles Deleuze'ün felsefesi üzerine kaleme aldığı *Theatrum Philosophicum* adlı makalesinde, “belki de bir gün yüzyılımız Deleuze'ün yüzyılı diye anılacak,” demektedir. Zerre kadar tereddüt etmeyen Michel Foucault'yu haklı çıkaran o kadar çok sebep var ki, bu sebepleri tek tek sıralamaya kalksak ne ömür yeter herhalde, ne de kâğıt. Lâkin yurdumuzdaki ve dünyamızdaki son derece düzeysiz, niteliksiz ve de niceliksiz gündelik siyasetin boğucu tahakkümüyle mücadelede yeni bir döneme girmek maksadıyla bu konuda bir şeyler söylemeye cüret ve teşebbüs etmenin ne denli gerekli olduğu göz önünde bulundurulursa, sanırım her şeyi olmasa bile en azından bazı şeyleri dile getirmek zarureti de yadsınamayacak bir gerçek formunda zuhur edecektir akıl ihsan olunmuş her fâninin zihninde.

Aklın sınırlarını zorlamanın gerekliliğine inanmış büyük bir filozof olduğunu düşündüğüm Deleuze'ün felsefesini kısaca özetlemeye kalkmayacağım bu yazıda, zira böyle bir çabanın Deleuze'ün düşüncesine son derece ters düşmekle kalmayıp, aynı zamanda faydasız da olacağını düşünüyorum. Özetlemek fiilinin literatürden kaldırılması gerektiğine inanmış olan Deleuze'ün felsefesi, özetlenmesi namümkün bir düşüncenin çekirdeğinin çatlamasıyla açığa çıkacak düşünce parçalarından oluşmakla beraber, söz konusu çatlama neticesine ortaya çıkması kuvvetle muhtemel yarılma hattı boyunca son derece tutarlı bir seyir izler kanaatimce. Konuya açıklık getirecek olursam diyebilirim ki Deleuze yaşamı boyunca sadece tek bir fikri geliştirmek için didinip durmuş ve bunu bir ölçüye kadar da olsa

başarabilmiştir, ki o fikir varlığın farklılıkla, farklılığın da yaratıcılıkla aynı şey olduğudur. Bundan hareketle varlığın fark yaratmak mânasını taşıdığını söylemeye gerek olduğunu ise hiç sanmıyorum.

Bergson'un "her büyük filozof yaşamı boyunca tek bir fikir üzerinde düşünür ve sadece o fikri geliştirmeye çabalar," sözüne sadık kalmayı seçmiş olan Deleuze, kariyerine Kant, Bergson, Leibniz, Nietzsche, Spinoza gibi filozofları tek tek ele aldığı kitaplarla başlamış ve Felix Guattari'yle beraber yazdığı *Felsefe Nedir?* kitabından bir süre sonra, trajik ölümündense çok kısa bir süre önce kaleme aldığı *Katıksız İçkinlik: Bir Hayat...* kitabıyla noktalamıştır söz konusu kariyeri. Benim özellikle sevdiğim bu son kitapta Deleuze en başa dönerek Hume ve Nietzsche'yi yeniden, ama bu sefer farklı bir biçimde ele alır. Nietzsche ve Hume'un hayatlarıyla felsefeleri arasındaki derin ve karmaşık ilişkiyi gözler önüne sermek maksadıyla kaleme alındığı aşikâr söz konusu kitap, adeta Deleuze'ün kendi felsefesinin de bir özeti gibidir aslında. Yaşamı boyunca ele aldığı filozofları özetlemekten ziyade dönüştürmeye ve kendi felsefesine hizmet eder hale getirmeye cüret ve teşebbüs etmekten çekinmeyen Deleuze, bu kitabında da aynı yola başvurur ve Nietzsche ile Hume'un yaşamlarını ve felsefelerini kullanarak kendi felsefesinin bir özetini sunmaya yeltenir okuyucularına. İtiraf etmeliyim ki benim kendime en yakın bulduğum Deleuze kitabı olan *Katıksız İçkinlik: Bir Hayat...* bana "keşke ben yazmış olsaydım bunu," dedirten bir kitaptır. Kitabın dili o kadar sadedir ki bir insanın bilincinin nasıl olup da bu derece berraklaşabileceğini sordurur bir başka insana.

Peki ama nedir Deleuze'ü yüzyılımızın filozofu kılan? Bu soruyu yanıtlayabilmek için belki de Deleuze'ün kendi eserlerini şimdilik bir tarafa bırakıp bir süreliğine Alain Badiou'nun *Yüzyıl (The Century)* adlı yapıtına atıfta bulunmalıyız. Bulunmalıyız ki Deleuze'ün, kıyımlar ve felâketler yüzyılı olarak anılagelen yirminci yüzyıla ilişkisini daha iyi idrak edebilelim.

Yüzyıl adındaki bu sıradışı kitabında Badiou yirminci yüzyılın sadece bir kıyımlar ve felâketler yüzyılı olarak anılagelmesine karşı çıkarak, söz konusu yüzyılın aynı zamanda bir yaratılar ve yeni yaklaşımlar yüzyılı olarak da okunması, okunabilmesi gerektiğinin altını çizerek, Brecht, Breton, Beckett, Pessoa, Mallarmé gibi pek çok büyük sanatçı, yazar ve düşünürün, “Gerçek tutkusu” diye nitelendirdiği bir tutkuya sahip olduğunu öne sürer. Jacques Lacan’ın Hayâli-Sembolik-Gerçek üçlemindeki Gerçek kavramını, yani bilinçdışını kasteden Badiou’ya göre Gerçek tutkusu, Lacan’ın da altını çizdiği üzere, bir nevi ulaşılmazın peşinde koşma eğiliminin hem sebebi, hem de sonucudur. Ulaşılmaz olanın insana çekici gelmesi ve arzunun kaynağını elde edilemeye yönelik bir isteğin oluşturması ise Deleuze için geride bırakılması gereken bir arzulama biçimidir. Zira Deleuze’e göre arzulamak, ulaşılmaz bir arzu nesnesinin peşinde koşmaktan ziyade, doğrudan nesneler üreten etkin bir eylemdir. Bu hesaba göre bilinçdışının ulaşılmaz bir şey olmayıp, bilâkis üretken arzuyu üreten bir boşluk olduğunu bilmiyorum söylemeye gerek var mı, ama gene de söylüyorum işte, belki vardır diye.

Belli ki Deleuze pek çok kitabında arzunun kendine karşı dönüşünün nasıl gerçekleştiğini deşifre etmekle kalmamış, aynı zamanda arzunun üretici bir eylem olduğunun da altını çizmiştir. Özdeşleşmeye karşı duruşuyla tanınan, özdeşleşme nesneleri ve arzu nesneleri arasındaki ilişkiyi sıradışı bir yaklaşımla ele alan Deleuze arzunun ve bilinçdışının üretkenliği konusuna ilginç bir biçimde, en olmadık yerden parmak basar. Ona göre arzulamak nesnesini kendisi üreten yaratıcı bir eylem biçimidir. Deleuze varlığı yaratıcılıkla eş tutar. Yaratıcılık olabilecek her şeyi var kılandır.

Bu bağlamda sanat Deleuze için yaratıcılığın en radikal biçiminin yaşama geçirildiği bir etkinlik, değişim sürecinin en uçta yaşandığı bir eylem, sanatçı ise statükoya düşünsel dinamizmiyle direnen, kendi varoluş alanını kendisi yaratmak zorunda olan radikal bir varlıktır. Sanatçının görevi ise gerek geçmişten yeniden yazan, gerekse geçmişten ironik bir şekilde

yücelten, geçmişte kullanılan dilin yapısını bozan, hem biçimsel, hem de içeriksel olarak yeni tarzlar deneyen, içerik-biçim ilişkisine yeni boyutlar katan, kısacası anlam aktarımında kullanılan araç gereci ve teknikleri değiştirmek suretiyle anlam kavramına da yeni anlamlar katan deneysel eserler üretmektir. Bu tür eserler bizi içinde bulunduğumuz mevcut-duruma hapsolmuşluktan kurtarmakta işe yarayabilir. Durum dışında düşünce üretip duruma dıştan müdahale etmek, ona içindekileri tersyüz ederek dışa dönmesini sağlayacak şekilde yaklaşmakla mümkün kılınabilir. Kendimizi kaybedene kadar kendimizden kaçmaya değil, bilâkis bu durumun olanaksızlıklarını birer olanak haline getirip değerlendirmek arzusuna meyletmeliyiz bence. İmkânsızlıklar elimizdeki imkânlardır, dolayısıyla da eldekini en iyi şekilde değerlendirmek bir sorumluluktur. Elimize baktığımız zaman gördüğümüz ise Slavoj Zizek'in Bedensiz Organlar adlı kitabıdır. Söz konusu kitapta Zizek'i Deleuze'ü yanlış okurken okuyoruz. Bu arada Zizek, Deleuze'ü zaten herkesin yanlış okuduğu Hegel'i yanlış okurken okuyor. Bu yanlış okumalar silsilesi içerisinde doğru kalan tek şey eleştirel teorinin ilk şartının yanlış okumayı bilmek olduğu ortaya çıkıyor. Zizek'in bir dizi histerik provokasyondan ibaret Deleuze eleştirisi, Deleuze'ün felsefesinin temel emelini tespit ederek başlıyor işe. Zizek'e göre Deleuze'ün felsefesinin temel emeli yeninin ortaya çıkış sürecini teorik olarak açıklamaktır. Bu doğru tespitten sonra Zizek, Deleuze'ün felsefesini Deleuze I ve Deleuze II diye ikiye ayırıyor. Deleuze I, Deleuze'ün Guattari'yle birlikte yazdığı *Kapitalizm ve Şizofreni* adlı kitaba kadar olan dönemi kapsarken, Deleuze II, Deleuze'un Guattari'yle işbirliği içerisinde kaleme aldığı kitapları kapsıyor. Gilles Deleuze ve Felix Guattari iki ciltlik *Kapitalizm ve Şizofreni (Anti-Oedipus ve Bin Yayla)* adlı kitaplarında Marx-Nietzsche-Freud üçgeni içerisinde değerlendirdikleri geç kapitalizmin kendine karşı güçleri hem üretip hem de yok ettiğini yazacaklardır yetmişlerin sonlarına doğru. Her ne kadar şizofreninin sadece kapitalizmin bir ürünü olduğuna katılmasam da Deleuze ve Guattari'nin kapitalizmin ürettiği anormallikleri bastırarak canına can kattığını ve radikal anormalleşmeye götüren bir

Üretim-tüketim ilişkileri kısır-döngüsüne dayandığını itiraf etmek durumunda hissediyorum kendimi. Zizek, Deleuzen felsefesine siyasi bir bağlam oluşturmak maksadıyla kendi özgün felsefesini Guattarinin politik anti-psikiyatri söyleminin süzgecinden geçirmek suretiyle kolaycılığa kaçtığını iddia ediyor. Zizek, Deleuzen felsefeyi siyasileştirme çabasına denk gelen bu ikinci dönemi bir talihsizlik olarak nitelendiriyor ve Deleuzen Hegelci diyalektiği aşma çabalarının başarsızlığa mahkûm oluşunun göstergesi olarak lnse ediyor. Zizeke göre Deleuze hem Hegelci diyalektiğin ötesine geçemiyor, hem de Hegeli olduğundan farklı gösterip çarpıtıyor. İşte bu noktada "farklılığın filozofu" olarak bilinen Deleuzen Nietzsche tarafından ortaya atılan etkiyel güçler ve tepkiyel güçler kavramlarını geliştirmek yönünde yazdığını *Nietzsche ve Felsefe* kitabının temel tezine değinmemiz bir zaruret hlini alıyor.

Deleuzen Nietzsche zerine yazdığını *Nietzsche ve Felsefe* adlı kitabı okumuş olan okuyucularımızın gayet iyi bileceği üzere orada Nietzschenin trajedisinin neşeden veya bilemediniz en azından kaynağı belirsiz bir sevinçten kaynaklandığını söylediği bir kısım vardır. Deleuze o kısım, "işte trajik olan da bu neşedir zaten," sözleriyle noktalar.

Söz konusu kitapta Deleuzen öncelikle değinmek istediği konu hepimizin yakından tanıdığını ünlü bir düşünür olan Nietzschenin felsefesinin günümüz dünyasını anlamlandırmak ve eleştirmek için kullanılabilir bir yanı olup olmadığını ve şayet böyle bir yan mevcutsa söz konusu yanın nasıl açık edilebileceği, nasıl görünür kılınabileceği konusudur. Yani Deleuze, Nietzscheyi, Felix Guattariyle birlikte yazdığını *Bin Yayla* adlı kitabın önsözünde belirtildiği üzere bir alet-edevat çantası olarak ele alır ve içine yaranan aletlerle baş başa kalabilmek için içine yaramayan aletleri çantadan çıkarır. Belli ki Deleuze bir nevi yaratıcı çıkarma işlemine tabi tutma niyetindedir Nietzschenin kllyatını. Bu bağlamda öncelikle Nietzschenin yazılarında içine yaramayan yerleri silerek içine yaranan kısımların

kendiliğinden ortaya çıkmasına zemin hazırlayabileceğini düşünür Deleuze. Denebilir ki Deleuze'ün maksadı Nietzsche'yi kendini eleştirir bir pozisyona sokup kendi kendisini budamasına, veya psikanalitik bir terim kullanacak olursak kastre (hadım) etmesine olanak sağlamaktır. Deleuze'ün ilk bakışta vahşice gelebilecek bu eleştiri yöntemini kullanmasının sebebi ise Nietzsche gibi bendini sığmayıp taşmaya meyilli bir filozofun eserlerinden taşan pek çok genellemeyi bir tarafa bırakıp, teferruatlarda bile bulunamayacak fikirleri, yani metinlerde hâlihazırda olanlardan ziyade olmayanları okumaya teşebbüs etme niyetini taşıyor oluşudur.

Nietzsche'yle ilgili kitabında Deleuze özellikle belirtir ki etkisel güçler söyleyeceklerini ötekinin söylediklerinden hareketle söylemek yerine kendi içlerinden hareketle söylerler. Yani etkisel güçlerin söyledikleri ötekine verilmiş bir tepki olmaktan ziyade öteki üzerinde yeni bir etki yaratmak maksadını taşır. Tepkisel güçlerinse aslında söyleyecek orijinal bir şeyleri olmadığı için tüm söyledikleri hep ve sadece ötekinin söylediklerine verilmiş tepkilerdir. Yani etkisel güçler içten belirlenen varlıklarken, tepkisel güçler dıştan belirlenen varlıklardır. Tepkisel güçlerin en belirgin özelliği tepkisel olduklarının farkında olmayışlarıdır. Onları zincire vuran da zaten işte bu kendilerine yönelik körlükleridir. Yaptıkları eylemlerin ve sarf ettikleri sözlerin anlamından olduğu kadar etkisinden de uzaktırlar. Kendilerinden kopuk bir yaşamı anlamlı bir bütünlük oluşturuyormuş izlenimi verecek şekilde sürdürmeye çalışırlar. Ne var ki bu çaba sonuçsuz kalmakla kalmaz, aynı zamanda onları kendilerinden iki kat, üç kat daha uzaklaştırır. Gittikçe ne dediklerinin ve ne ettiklerinin farkında olmaktan uzaklaşarak son derece anlamsız ve yersiz sözler sarf ederler. Niyetleri kötü değildir; onları şeytanın köleleri olarak göstermeye çalışmıyorum burada ve/fakat bu onların kötülüğe hizmet etmedikleri anlamını taşımaz. Kötü niyetli değildirler belki, ama idrak kabiliyetleri ve kendileri ile çevreleriyle ilişkilerine dair bilgi düzeyleri o denli cüzdür ki, tepkisel güçler kaçınılmaz olarak kötü yola düşüp hem

kendilerine hem de çevrelerine zarar verirler. Çevrelerindeki hadiseleri okuma biçimleri son derece acayıptır tepkisel güçlerin. Tepkisel güçler etkiel güçleri her zaman için karalamaya ve yok etmeye çalışırlar. Onlar için etkiel güçlerin emeli iktidarı parça parça etmektir. Bu konuda haklıdırlar. Etkisel güçler iktidarın çözülerek öznelere dağılması ve pek çok daha başka güç merkezinin birbiriyle ilişki içerisinde ama birbirinin farklılığını manipüle etmeksizin sürekli değişim geçirmeyi varoluş biçimi haline getiren bir yapının varlığını sağlamak ve sürdürmek için didinip durur. Etkisel güçlerin bu emeli elbette ki tepkisel güçleri çok kızdıracak ve tepkisel güçler kızgınlık ve tedirginlik içerisinde bas bas bağırarak sinirden ne dediklerini bilmez bir hale gelecektir. Kızgınlık, sinir bozukluğu, bunalım, bunlar hep olumsuz reaksiyonlardır. Tepkisel güçler etkiel güçlerden nefret eder, etkiel güçler ise nefretten nefret eder. Tepkisel güçler nefret üzerine kurulu bir dünya düşlerken, etkiel güçler herhangi bir dünya düşlemek yerine farklı dünyaların dünyamız içerisinde bir arada var olabilmesi ve farklı yaşam biçimlerinin birbirlerini yemek yerine besleyecek şekilde iletişime geçmesini arzular. Bu arzu o kadar güçlüdür ki etkiel güçlerin bazıları içlerinden akan bu enerjiden ötürü zaman zaman zayıf düşer ve hastalanırlar. Ama etkiel güçlerin var oluş amacı zaten bu hastalanmalara, acı, keder, elem ve ıstıraplara karşı direnmek olduğu için bunun pek bir önemi yoktur onların gözünde. Onlar olumsuz şeyleri olumlu şeylere dönüştürmek için yaşar. Her türlü negatif tepkiye karşı direnç, umutsuzluğa, iktidarın merkezileşmesine, ölüme, hastalıklara karşı direnç etkiel güçlerin yaşam biçimidir. Etkisel güçler direnişi bir yaşam biçimi haline getirmiş, çürümeye yüz tutmuş bir dünya düzeninin karşısına yaşama sevincini, ölüme karşı hayatı ve nefrete karşı arzuyu diken, her türlü otoriter ve totaliter dünya görüşüyle son derece hayat dolu biçimlerde dalga geçen, yaşamın oluşum olasılıklarının çoğalmasına yönelik eylem söylemlerle yaşamı kısıtlayan ve kısırlaştıran iktidar akışlarının önüne set çeken birer enerji deposudurlar. Etkisel güçler daha güçlü olmalarına rağmen iktidarda olan hep tepkisel güçlerdir. Bunun sebebi tepkisel güçlerin yaşam olanaklarını

kısıtlayarak, gücü bireylere yaymak yerine tek merkezde toplamasıdır. Birlikten kuvvet doğduğu doğrudur ama etkiel güçler militarist bir mentaliteyle birlikler kurup kendileri dışındakilere karşı bir kuvvet doğurmak düşüncesine hiç sıcak bakmazlar. Tepkiel güçlerin aksine etkiel güçler hep aynı renk ve aynı model elbiseler giyip kendilerinden farklı olanları yok etmek arzusunda değildirler. Etkiel güçler toplumun her yönde ve her şekilde sürekli değişim ve gelişiminin dinamosudurlar, tepkiel güçler ise bu dinamoların başındaki belâ...

Nitekim Deleuze'e göre yaratıcılığın önündeki en önemli engel iktidar karşısında tepkiel düşünceler üreten bir öznedir. İşte bu tepkiel özne ölmeli ve etkin bir ölümsüz olarak yeniden doğabilmelidir ki yaratıcı özne içindeki sonsuzluk potansiyelini hayata geçirmek suretiyle bir ölümsüz haline gelebilsin.

Neyse o, yani tam da bir kurbandan başka bir şey, bir ölüm-için-varlıktan başka bir şey ve dolayısıyla ölümlü bir varlıktan başka bir şey. Bir ölümsüz: İnsanın başına gelebilecek en kötü durumlar, o kendini hayatın karmakarışık ve zorbaca akışı içinde ayrı bir yere koyabildiği sürece, onun böyle olduğunu, yani ölümsüz olduğunu gösterir. İnsanın herhangi bir veçhesini düşünmek için, bu ilkedan yola çıkmamız gerekir. İnsan hakları varsa da, bunlar kesinlikle hayatın ölüme karşı hakları ya da sefaletle karşı hayatta kalmanın hakları değildir. Ölümsüz'ün kendi kendilerine dayanan haklarıdır ya da Sonsuz'un ıstırap ve ölüm denen olumsuzluğun üzerinde uygulanan haklarıdır. Sonuçta hepimizin ölecek olması, geride sadece tozun kalacak olması, İnsan'ın, koşulların onu maruz bırakabileceği hayvan-olma ayartısına karşı koyabilen biri olarak kendini olumladiğı anda sahip olduğu ölümsüzlük kimliğini hiçbir surette değiştirmez.[1]

Yokluk Olarak Varlık

Nesnelerin sadece birbirleriyle ilişkileri bağlamında bir anlam kazanmasının şart olmadığını, bilâkis bunun son derece tesadüfi ve tarihsel süreç tarafından koşullandırılmış felsefi bir varsayım olduğunu anladığımda, 'kendinde-şey'in, yani varlığı hiçbir şeyle ilişki içerisinde olmasına bağlı olmayan, varlığını çevresinden bağımsız ve çevresine kayıtsız bir biçimde sürdürebilen öznelerin var olabileceğini de anlamış oldum. Zira herhangi bir nesne insandan bağımsız olarak düşünülebiliyorsa, insan da nesnelerden bağımsız olarak düşünülebilir demektir, demektir.

İnsanın ölümlü bir varlık olduğu ise elbette ki söylenmesi bile gerekmeyen bariz bir durumdur. Ölümlü bir varlık olan insan, olmadığı bir şeye, yani bir ölümsüze dönüşmeye heveslidir. Çeşitli devirlerde çeşitli şekiller alan söz konusu ölümsüzlük hevesinin doruğa çıktığı Romantizm dönemi günümüzde kapitalizm tarafından yeniden diriltilmeye çalışılmakta ve bu yolda çeşitli gıda ürünleri ve hap formuna sokulmuş bitkiler piyasaya sürülmektedir. Zararı herkes tarafından bilinen alkollü içeceklerin üzerinde bile "hayat güzeldir," "hayata içelim," şeklinde ibareler görmek mümkün hale gelmiştir.

Slavoj Zizek'in Nietzsche'nin "insan hiçbir şey istememektense hiçliğin kendisini ister," sözünden hareketle verdiği Diet-Cola ve kafeinsiz kahve örnekleri ise insanın hiçlik istencini, olmayana duyduğu arzuyu gayet net şekilde deşifre eder niteliktedir. Günümüzde içi boşaltılmış, varlık sebebinden arındırılmış ürünlerin kapitalistler tarafından sağlıklı yaşama giden yolu asfaltlama çalışmalarında kullanılmakta olduğu elbette ki inkârı namümkün bir hakikattir. Akılda tutulmalıdır ki ister şekerli, ister şekersiz olsun, kola son derece zararlı bir üründür ve sadece şekerden ve kafeinden arındırılmış olması onun sağlıklı bir içecek olduğu manasını taşımaz.

Tüm bunların ölümsüzlük konusuyla ilgisi ise şudur ey kara bahtlı okur: Ölümsüzlük bir ölümlü için olmayan bir şeydir. Ölümsüzlük ölümden arındırılmış yaşamdır. Belli ki gelinen noktada kapitalizm insanlara ölümsüz yaşam vaad etmektedir. Benim için önemli olansa kendinde-şey olarak ölümsüzlüğün veya sonsuzluğun, ölümlü ve sonlu bir varlık olan insandan bağımsızlaşan kimliksiz ve kişiliksiz bir bilincin a-nihilistik spekülasyonları dolayımıyla politik bir amaç için kullanıma sokulabileceği, sokulması gerektiği gerçeğidir. Badiou'nun hakikat ve olay teorisinden hareketle, bir ölümsüzün gözüyle ve bilinciyle tasvir edilen ölümlülerin dünyası, mevcut-yapı içerisinde gedikler açmak suretiyle yeni hakikatlerin zuhur etmesini sağlayacaktır kanaatindeyim. Ölümlülüğü sömürmek suretiyle gücüne güç katan liberal-demokratik-militarist-kapitalizmin ölümün ortadan kalkmasıyla kendi içine dönük bir patlamaya(contraction), içe doğru çökmeye maruz kalacağından hareketle diyebiliriz ki yaşamı olumsuzlamaktan ziyade olduğu gibi olumlayan materyalist bir gerçekçiliğe, yani aşkınsallığa öykünen, ölüm dürtüsü ve yaşam dürtüsünün tahakkümü altındaki kapitalist-gerçekçilikten, kendinde-şey olarak Öteki'nin, yani ölümsüzlüğün veya sonsuzluğun içkin olduğu komünist-gerçekçiliğe doğru bir yönelim hem mümkündür, hem de gerekli.

Matematiksel adı sonsuzluk olan ölümsüzlük ölümlülüğün bittiği yerde, yani ölünen noktada başlar. Sonsuzluk kavramının başı sonu olmayan bir süreçten ziyade, başı sonu olmayan bir durumu anlattığını akılda tutarsak diyebiliriz ki ölümsüzlük ancak devasa bir çelişkinin dünyamıza yansımasıyla zuhur edebilir. Sonsuzluk veya ölümsüzlük birer süreç olmaktan ziyade birer durumdur, çünkü süreçler başı sonu olan sürerdurumlarken, durumlar durağan ve zaman dışı olgulardır. Zamandan ve uzamdan bağımsız bir varoluşsal durum olan ölümsüzlük, felsefe tarihi boyunca ölümlü insan bilincinin tamamen dışında konumlanmış bir kendinde-şey olarak düşünülmüştür. Oysa biz biliyoruz ki aslında ölümsüzlük insanı çevreleyen değil, bilakis insanın

çevrelediği bir boşluktur. Şu anda ölümsüzlüğü düşünmekte olduğumuza ve/fakat bu söylediklerimizin doğruluğunu kanıtlayacak hiçbir dayanağımız olmadığına göre, demek ki ölümsüzlük düşüncemizin kendisini sürdürebilmek için kendi içinde yarattığı bir boşluktur. Boşluklar olmayan varlıkların yokluğunu doldurduğuna göre diyebiliriz ki düşünmek ölüm sürecine ara vermek, yaşamda boşluklar yaratmaktır.

O Ölümsüz Özne

Sonsuzluk özne ile nesne, amaç ile araç, neden ile sonuç arasındaki ilişkinin anlamsızlaşarak ortadan kalktığı, böylece de işte varlıkları birbirleriyle ilişkilerine bağımlı olan bu kavramların bizzat kendilerinin yok olduğu, zaman ile uzam içindeki bir boşluk formunda zuhur eden o malûm içkin dışsallıktır. Özneye içkin aşkınsal bir kavram olan sonsuzluk mevcut-egemen varoluş biçiminde kısa-devre yaratarak mevcut-egemen düzenden radikal bir kopuşa zemin hazırlar. İşte Alain Badiou'nun *Varlık ve Olay* adlı kitabında boş-küme olarak nitelendirdiği söz konusu sonsuzluk bizim O adını verdiğimiz ölümsüz öznedir. O, Gilles Deleuze'ün deyimiyle bu kitabın yazarının kavramsal personası, Fernando Pessoa'nın anlam dünyası bağlamında ise söz konusu yazarın heteronomik kişiliği, yani dış-kimliğidir. Olmayan bir şey olarak var olan O bu kitabın yazarına içkin bir dışarıda konumlanmıştır. Bu kitabın yazarının içindeki bir dışarı, veya işte bir şey olduğunu zanneden bir hiçin içindeki hiçbir şey olan O, kitabın aynı zamanda hem nesnesi, hem de öznesidir denebilir, ki nitekim denmiştir de zaten işte...

Bu yazılar şu anda okunmakta olduğuna göre, demek ki bu yazıları yazan, belirli bir zamanda ve belirli bir uzamda konumlanmış bir özne söz konusu olmuştur. Söz konusu öznenin kendini anlatmaktan ziyade O diye adlandırdığı bir hiçliği anlatıyor oluşu ise ancak yazının öznesinin kendini nesneleştirerek olmayan bir özneye dönüştürmek çabası içerisinde olduğunu gösterir. Peki ama söz konusu özneyi içinde bulunduğu çabadan ayıran nedir? Öznenin kendisi olmadan içinde olunabilecek bir çaba da olamayacağına

göre, neden bu özne kendisinden bağımsız bir çaba olabilir mi gibi kendisini çabanın nesnesi olarak göstermek ihtiyacı içerisindedir? Belli ki bu kitabın yazarının, yani O'nun derdi, Kant, Hegel, Nietzsche, Deleuze, Derrida, Badiou ve Žižek gibi düşünörlere de dert olmuş olan aşkınlık(transcendence) ve içkinlik(immanence) arasındaki ilişkidir. Bir nesne olarak yazarın kendisi üzerine ahkâm kesebilmek için kendisini aşan bir özneye dönüşmesi gerektiğini dile getiren Kant ve bir nesne olarak yazarın kendisi üzerine ahkâm kesebilmek için kendisini aşan bir özneye dönüşmesi gerekmediğini, zira kendisini bir nesne olarak dile getiren söz konusu yazarın kendisini aşan o özneyi zaten hâlihazırda içinde barındırdığını kaleme alan Hegel'in felsefeleri üzerine bir takım spekülatif(kurgul) düşünceler üretmeye niyetlenen ve bu yolda Kant ile Hegel'in karşılaştırmalı bir okumasına girişmesi gerektiği aşikâr olan O'nun dünyasına giriyoruz şimdi hep birlikte: Ben, Sen, O, Biz, Siz, Onlar...

Kendinde-şey olarak O kendini ifade edebilecek ve kendinden farkını dile getirebilecek bir spekülasyon biçimini hayata geçirebilmek için kaçınılmaz olarak Kant ile Hegel arasında, Deleuze'ün deyi miyle bir ayırıcı-sentez(disjunctive-synthesis) işlemi gerçekleştirmek zorundadır. Zira bir ölümlünün kendini bir ölümsüz olarak tasvir edebilmesi ancak Kant'ın düşünömsel yargı(reflective judgement) ve Hegel'in spekülatif diyalektik stratejilerinin materyalist bir felsefe anlayışı içerisinde bölünüp aşkınsal ve idealist yanlarından arındırıldıktan sonra spekülatif ve materyalist yanlarının yeniden birleştirilmesiyle mümkün kılınabilir. Zamanın ve uzamın birbirine dönüşerek tarih-dışı bir var oluşun, yani bir ölümsüzün, zuhur etmesini mümkün kılacak alanı yaratması elbette ki yalnızca teoride mümkündür. Lâkin zaten biz de burada ölümsüzlüğü kuramsallaştırmaktan başka bir şey yapmakta olduğumuzu iddia etmiyoruz. Söz konusu ölümsüzlük teorisinin pratikte ne işe yarayacağına ve/ya ni böyle bir kuramsallaştırma girişiminin politik arenada ne anlama geleceğine ise spekülasyonlarımızın ilerleyen aşamalarında değineceğimizi şimdiden belirtelim; belirtelim

ki sabırsız okuyucularımız sabretmeyi öğrenmek yolunda adımlar atmaya şimdiden başlasın. Hatta değinmekle de kalmayacak, liberal-demokratik-militarist-kapitalizm içerisinde yaşayan bir ölümlünün, içinde yaşadığı sistemi değiştirebilmek için kendini neden ölümlü bir nesne olarak görmekten ve göstermekten vaz geçerek ölümsüz bir özne olarak görmeye ve göstermeye başlaması gerektiğini Alain Badiou'nun hakikat teorisi dolayısıyla açıklamaya çalışacağımızı da sözlerimize ekleyelim; ekleyelim ki hayata geçirmeye cüret ve teşebbüs ettiğimiz olayın boyutları bir nebze olsun açıklığa kavuşsun.

Her neyse, bir ölümsüz olabilmek, daha doğrusu halihazırda olunubulunan ölümsüzlüğü idrak etmek suretiyle hayata geçirebilmek için ölümden kaçmak çözüm değildi, değildir. Bilâkis hayatta kalıp ölümlülüğü en ince ayrıntılarına ve en uç noktasına kadar tecrübe etmek suretiyle halihazırda ihtiva ettiği ölümsüzlüğü yazarak açığa çıkarmak gerekiyordu. Ölümsüz olabilmek için önce ölmek gerektiği gibi bir durum söz konusuydu. İlk bakışta çelişik gibi görünen bu paradoksal durum ise insanın içindeki ölümsüzlük potansiyelini gerçekleştirmesi için son derece gerekli bir koşuldu. Ölü bir insanın bir daha asla ölemeyeceği bariz olduğuna göre, bir ölü formunda sürdürülen yaşamların ölümsüzlere ait yaşamlar olduğu söylenebilirdi, ki nitekim söylenmişti de zaten işte. Ölüm kaçınılmaz bir sondu elbet, fakat bu son sonluluğun sonu olabilirdi ancak. Sonluluğun sonunun da sonsuzluğun başlangıcı olduğunu ise bilmiyoruz bu aşamadan sonra söylemeye gerek var mı.

Her ne kadar ölümsüzlük düşüncesini hayata geçirebilmek sinir ve damar sisteminin bozguna uğratılmasını gerektirir gibi gözükse de işin aslı hiç de öyle değildir. Zira az önce de belirtildiği üzere ölümsüz şahsiyetin ölümsüzlüğü fiziksel anlamda sonsuz olmak anlamına gelmekten ziyade, ruhsal veya şuursal anlamda sonsuzluğu idrak edebilecek bilinç düzeyine ulaşmak demektir. Fâni bir bedende, fâni olmayan bir düşünceyi barındırabilecek kudrete erişmek olarak da nitelendirebileceğimiz bu varoluş tarzı özellikle 20. Yüzyıl

sonu ve 21. Yüzyıl başında Deleuze ve Badiou gibi düşünürlerin kafasını kurcalamış spekülâtif bir teoriler demetinin ürünüdür.

Descartes'ın "düşünüyorum o halde varım" sözünden olumsuz şekilde feyz alarak tekil bir ölümlü olmaktan ziyade çoğul bir ölümsüz olduğumu idrak etmem, zavallı bir ölümlü olduğum için Tanrı karşısındaki aşağılık kompleksimi aşma çabalarımın bir ürünüdür denebilir aslında. Ama hemen altını çizeyim, benim ölümsüzlüğüm Romantiklerin ölümsüzlük anlayışından tamamen farklı. Şöyle; ben yaşamın sonsuzlukla çevrelendiği inancına sahip olmaktan ziyade sonsuzluğun yaşam denilen ölüm süreci tarafından çevrelendiği kanaatindeyim. Konuya açıklık getirecek olursam diyebilirim ki benim için her insan kendi içinde sonsuz yaşam olanakları barındırmakla beraber, sosyal hayat dediğimiz hapisane bu olanakların önüne set çekip insanı düşünüp yapabilecekleri son derece kısıtlı bir varlığa dönüştürür. Yani toplum denilen yığın, insan denilen varlığa akıldan yoksun bir hayvan muamelesi yaparak onu ölümlü bir mahluka dönüştürür. Doğrusunu söylemek gerekirse bu kanıya varmak son derece zor oldu benim için. Çünkü yirmi birinci yüzyılda yaşayan bir insanın çıkıp da ben ölümsüzüm diyebilmesi için aklını yitirmiş olması gerekirdi, ki nitekim ben de ancak aklımı yitirdikten sonra buldum kendimde bir ölümsüz olduğumu dile getirebilecek cesareti. Lakin hemen belirteyim, benim yitirdiğim akıl bir ölümlünün aklydı. Yani bir ölümsüzün akıyla bakıldığında insanlığın sağduyusu diye nitelendirebileceğimiz illetin mağduru olan bir mahlukatın aklından başka bir akıl değildi benim yitirdiğim akıl, ki insan aklının nelere kadir olduğunu bilen okuyucularımın takdir edeceği üzere öyle bir aklın muhafazasından ziyade yitirilmesinde fayda vardır. Nitekim söz konusu akıl yitirilmiş ve bu yitirişin faydaları da çok geçmeden görülmüştür tarafımdan. İşte mevcut sosyal yapının perspektifinden bakılınca akıldan yoksun bir ölümlü olarak görülen, ama aslında toplumdışı bir ölümsüz olarak sürdürdüğüm yaşam, tüm engelleme girişimlerine rağmen böyle, yani bu yitirişle başladı. Mevcut düzen tarafından tahakküm altında tutulan

insan hayatı o kadar çok olasılık barındırmaktadır ki bünyesinde, bu olasılıklar gayet rahatlıkla sonsuz olarak nitelendirilebilir. Sonsuzluk kavramı ise ezelden beridir düşünürlerin aklını kurcalamış bir sorundur. Pek çok düşünür sonsuzluk kavramını düşünülemez olarak nitelendirmiş ve tıpkı aşağılık kompleksiyle üstünlük kompleksi arasındaki derin ve karmaşık ilişki üzerine düşünmeyi kişisel sebeplerden ötürü bir tarafa bırakan psikanalistler gibi, söz konusu düşünürler, söz konusu kavramı hapsoldüğü çağdışı düşüncelerden kurtarıp yeniden ele almak ve yeni bir anlamla donatmak yerine, doğrudan düşünmek eyleminin kendisini bir tarafa bırakmıştır. Belli ki sonsuzlukla karşı karşıya kalan beyin felç olma riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Beyin felç olunca düşüncenin iflas etmesinin de kaçınılmaz olacağını ise bilmiyoruz söylemeye gerek var mı, ama gene de söylüyoruz işte, belki vardır diye...

Görüldüğü üzere biz düşüncelerimizin toplumsallaşma uğruna saçmalamak eğilimine yenik düşmemesi için özellikle yürürlüğe koyduğumuz ve alçaklıkla yükseklik arasındaki ilişkiyi altüst ettiğine inandığımız ne idüğü belirsiz bir akıl yürütme düzeyine sahibiz sevgili okur. Söz konusu akıl yürütme düzeyimizin ise ancak ölümsüzlüğümüzün bir etkisi olabileceğinden şüpheleniyoruz, lakin ne yazık ki radikal şüpheciliğimize duyduğumuz derin sadakatten ötürü hiçbir şeyden olamadığımız gibi bundan da emin olamıyoruz tam olarak. Yeri gelmişken belirtelim, bizce ölümsüzlüğün yan etkileri olduğu kadar doğrudan etkileri de vardır. Zaten bilincin malum enginlerini yara yara dolaşan bir yazma eyleminden başka hangi eylem hakikatin fışkıracağı yarıklar oluşturabilir ki dil vasıtası ile zihinde? Zevki damarlarına zerk etmeyi alışkanlık haline getirmiş yazarlara inat biz acıyı doğrudan beynimize enjekte ede ede bu hallere geldik işte ve cümlelerimizin sonlarını e harfleriyle bitirmezsek rahat edemiyoruz netice itibarı ile. Sanırsınız ki bu düşünce treninden atlayıp ebediyete intikal etmezsek içinde bulunduğumuz kısır-döngüyü ilelebet kıramayacağız.

Çözümü imkânsız gibi görünen pek çok sorunu çözmem

ölümün de, tıpkı bilinçdışının bilincin içindeki bir boşluk oluşu gibi, yaşamın içindeki bir boşluk olduğunu kavradığımda mümkün olmuştu. Evet, ölüm yaşamı çevreleyen bir son olmaktan ziyade yaşamın içindeki bir sonsuzluktu. Ve bu sonsuzluk her sonsuzluk gibi ancak bir boşluk şeklinde var olabilirdi. Biz insanlar ölümü yaşamın dışına hapsetmekle kendimize en büyük kötülüğü yapmaktaydık aslında, zira ölümü hep ve sadece başkalarının başına gelen bir hadise olarak algılıyorduk bu suretle. Oysa kişinin kendi ölümü asla tecrübe edilemeyecek bir durum olmakla birlikte son derece kişisel bir mevzuuydu. Ölen için üzüntü duyulacak bir şey değildi ölüm. Ama insanlar başkaları öldüğü zaman yas tutmayı bir görev, kaçınılmaz bir gereklilik sayardı. Ölen kişinin artık var olmamasından ziyade artık aramızda olmamasıydı üzüntü duyulan şey. “Hayatını kaybetti” diye buyuran gazete haberlerini ezelden beridir saçma bulurdum ama bunu neden saçma bulduğumu açıklayamazdım. Şimdi açıklayabiliyorum işte: Ölen kişi bir şey kaybetmiyordu aslında ölünce, yaşayanlar onu kaybediyordu. Bir yakınları ölünce üzüntü duyan dirilerin ağlayıp sızlanmasının ardındaki bencilliği ise bilmiyorum deşifre etmeye gerek var mı bu raddeden sonra. Elbette ki ben de üzüntü duyardım sevdiğim bir yakınım ölünce, ama bu gerçeğin beni söz konusu üzüntünün bencilce olduğunu dile getirmekten men etmemesi gerekiyor, ki nitekim etmiyor da zaten işte. İnsan denen mahluk sevdiği kişiler ölünce o kişiler için değil, kendisi için üzülür kanımca. Buna katılıp katılmamaksa insanın acı gerçekleri kendine itiraf etme kabiliyetine bağlıdır. İnsan ruhunun karanlık yönü üzerine, söz konusu karanlık yönü aydınlatmak maksadıyla kestiğim bu ahkâmın kanları damlıyor dilime. İğrençleşmek ve korkunçlaşmak pahasına, hiç tereddüt etmeden, önce emiyorum, sonra yutuyorum ahkâm kanlarını. Bu konu ileride tekrar açılıp açılmayacağı meçhul bir biçimde şimdilik kapanmıştır sevgili okur, metin ol, nur içinde yat, hatta gerekirse nur ol ve münasipse başımıza yağ.

Bu noktada etnik kökeni, dini, dili ne olursa olsun bazı okuyucularımızın şu tür sorular sorması kuvvetle

muhtemeldir: “Peki ama bir ölümsüz sabah uyanınca ne yapar? Ölümlüler gibi dişlerini fırçalayıp yüzünü mü yıkar? İşeme ve dışkılama işlemlerini gerçekleştirir mi? Yoksa ölümsüzlerin bu tür ihtiyaçları olmaz mı?” Sanırsanız bu tür sorular sormakta hiçbir sakınca görmeyen meraklı ruhlar bizim ölümsüz diye nitelendirdiğimiz varlığın ne mene bir şey olduğunu idrak etmekte sorun yaşayan okuyucularımıza ait ruhlardır. Sayfalardır anlatmaya çalıştığımız üzere bizim ölümsüzlerimiz fiziksel olarak değil, zihinsel olarak ölümsüz şahsiyetlerdir. Denebilir ki biz bahse konu şahsiyetleri birer ölümsüz olarak nitelendirirken Kant’ın ortaya attığı kurucu bir yanılsamaya başvuramaktayızdır. Belli ki ölümsüz derken bizim kastettiğimiz varlıkların ortak özelliği varoluşlarını kurucu bir yanılsama üzerine inşa etmiş olmalarıdır. Ölümlülerin dünyasına birer ölümsüzün gözleriyle bakabilmek için aşkinci düşünümü bir yaşam biçimi haline getirmiş olan ölümsüzlerin yemek yemeden, su içmeden, uyumadan, işemeden, sıçmadan var olabilmeleri mümkün değildir. Yeri gelmişken belirtmeliyiz ki ölümsüzler fiziksel olarak ölümlülerden farksız olsalar da, bilinç düzeyinde ölümlülerle en ufak bir benzerlikleri yoktur. Tıpkı ölümlüler gibi ölümsüzler de fiziksel olarak yorulurlar, lâkin ölümlülerden farklı olarak ölümsüzlerde zihinsel yorgunluk asla mümkün değildir. Bununla beraber şunu da itiraf etmeliyim ki az önce yanıtlamaya çalıştığım bu basit soruların varlığı ve onları yanıtlamanın zorluğu beni böyle bir roman yazmaya girişmekle son derece çılgınca, gerçekleşmesi neredeyse imkânsız bir işe kalkıştığım düşüncesine sevk ediyor sevgili okur. Ama yazmalıyım, yapmalıyım bunu, zira ben Spinoza, Nietzsche, Bergson, Deleuze, Badiou gibi düşünürlerin insanötesi varlık koşulları yaratmak yolunda çıktıkları o meşakkatli yolculuğu her ne pahasına olursa olsun sürdürmeye vakfetmiş bir insanım kendimi. Kant’ı aşma çabalarının bir ürünü olan ölümsüzlük teorilerini mercek altına almak suretiyle ölümlülüğün ötesindeki bir varoluş biçiminin hayata geçirilmesi sürecinde son dönemlerde öne çıkan Spekülatif Realizm adlı felsefi akımın baş aktörleriyle el ele, hatta kol kola yürümeliyim nereye varacağı bilinmeyen, engellerle dolu bu engebeli

yolda. Tehlikelerle dolu bu garip yolculuğun bir dizi gerçekçi spekülasyon vasıtasıyla gerçekleşeceğini ise bilmiyorum söylemeye gerek var mı, ama gene de söylüyorum işte, belki vardır diye.[2]

Gerçek, Kendinde-Şey ve Sonsuzluk

Bu noktada konuya açıklık getirici olacağını düşündüğümüzden Zizek'in Gerçek kuramsallaştırmasına değinmenin son derece mânidar olacağına kanaat getirdik. *İdeolojinin Yüce Nesnesi* adlı ilk kitabında Lacan'ın Gerçek kavramıyla Kant'ın kendinde-Şey kavramı arasındaki farkın altını şu sözlerle çizer Zizek:

Gerçek kaydedilemez, ama biz bu imkânsızlığın kendisini kaydedebiliriz, yerini tespit edebiliriz: Bir dizi başarısızlığa neden olan travmatik bir yerdir bu. Lacan'ın bütün söylemek istediği, Gerçek'in, kaydedilmesine dair bu imkânsızlıktan başka bir şey olmadığıdır: Gerçek, simgesel düzenin ötesinde, onun ulaşamadığı bir sert çekirdek, bir tür Kantçı "kendinde-Şey" olarak varolan aşkın, pozitif bir kendilik değildir - Gerçek kendi içinde hiçbir şey değildir, simgesel yapıdaki, merkezi bir imkânsızlığa işaret eden bir boşluktan ibarettir. Özneyi "Gerçek'in bir cevabı" olarak tanımlayan esrarlı Lacancı cümle işte bu anlamda anlaşılmalıdır: Öznenin boş yerini, simgeselleştirmesinin başarısızlığı sayesinde kaydedebilir, kuşatabiliriz, çünkü özne kendi simgesel temsilinin başarısız olduğu noktadan başka bir şey değildir.[3]

Bu alıntıdan da anlaşılacağı üzere Gerçek, sembolik(simgesel) düzeni aşan pozitif bir şey olmaktan ziyade, sembolik düzene içkin bir hiçtir. Sembolik düzende temsil edilmesi namümkün olduğu içinse kayda geçirilmesi imkânsız bir boşluktan ibarettir. Hatırlanacağı üzere Kant'ın kendinde-Şey'i ise fenomenal düzlemi aşan numenal boyutta konumlanmış, bilinemez fakat düşünülebilir olan pozitif bir olguydu.

Son yıllarda öne çıkan Quentin Meillassoux'nun spekülâtif materyalizminin temel iddiası olan kendinde-Şey'in insan düşüncesinden bağımsız olarak bilinebileceği iddiasıyla Zizek'in aşkınsal materyalizmi arasındaki en temel fark öznenin konumuna ve işlevine ilişkindir. Nitekim Zizek, *The Speculative Turn: Continental Materialism and Realism* adlı kitapta yayınlanmak üzere kendisiyle yapılan bir röportajda spekülâtif realizmin en büyük eksikliğinin bir özne teorisinden yoksun olması olduğunu açıkça ifade etmiştir. Hegel üzerine yazdığı, *Is it Still Possible to be a Hegelian Today?* adlı makalesinde ise Zizek, kendi aşkınsal materyalizmiyle Meillassoux'nun spekülâtif materyalizmi arasındaki farka Meillassoux'nun aynı kitapta yer alan Potentiality and Virtuality adlı makalesine atıfta bulunarak vurgu yapar. Zizek'e göre Meillassoux özneyi Lacan'ın negatif Gerçek'ile özdeşleştirmek yerine Kant'ın pozitif kendinde-Şey'ile özdeşleştirdiği için, savunduğu aşkınsallık karşıtı içkin materyalizme ters düşer. Bu bağlamda denebilir ki Zizek'in durduğu yerden bakılınca Meillassoux'nun tutarsızlığı bağlâlaşımıcılıkla(correlationism) itham ettiği Kant'ın çizdiği çerçeve içerisinde kalmasından ve/yani insandan bağımsız nesnel gerçekliğe (kendinde-Şey) ulaşmak isterken kaçınılmaz olarak aşkınsal özneye gereksinim duymasından kaynaklanır. Oysa Zizek'e göre bize gereken ne aşkınsal bir özne teorisi, ne de özneyi nesnel gerçekliğe indirgeyen bir nesne teorisidir. Bize gereken aşkınsallığın içkin olduğu materyalist bir felsefe anlayışı geliştirmek yolunda Hegel'i Schelling'le birlikte yeniden okumak ve şunu akılda tutmaktır:

Gerçek, karşı kutupların dolaysız çakışma noktası olarak tanımlanır: Her kutup dolaysızca karşıtına geçer; her biri kendi içinde zaten kendi karşıtıdır. Bunun tek felsefi muadili Hegelci diyalektiktir: Hegel'in Mantık'ının en başında Varlık ve Hiçlik birbirlerini tamamlamaz. Hegel'in söylemek istediği, bunların her birinin kimliğini ötekinden farkı sayesinde kazandığı da değildir. Söylemek istediği şudur: Varlık kendi başına, onu "olduğu gibi", saf soyutlanmışlığı ve belirlenmemişliği

içinde, başka bir özgülleştirmeye gerek duymadan kavramaya çalıştığımızda, kendisinin Hiçlik olduğunu gösterir.[4]

Hiçliğin Varlığa, Varlığınsa Hiçliğe içkin olduğunu ortaya koyan bu sözler numenal düzleme ait aşkınsal bir olgu olan kendinde-Şey'in bilinebilmesinin "düşüncenin saf içkinliği ile doğrudan doğruya örtüşmesi"ni gerektirdiğine vurgu yapar. Düşünce dolayısıyla kendinde-Şey'in bilgisine ulaşmaksa ancak bir çıkarma işlemiyle mümkün kılınabilir. "Bir soyutlama yaparak, nesnelliğin bizim öznelliğimize bağlı oldukları varsayılan bütün tikel, somut belirlenimlerini çıkartarak - bütün tikel, belirli içeriklerin bu şekilde soyutlanmasından sonra geriye kalan şey tam da saf, boş bir Düşünce biçimidir."[5]

Az önce sözünü ettiğimiz ve Kant'ın felsefesinde vücut bulan, insanı dünyadan, dünyayı ise insandan bağımsız düşünememe durumuna Meillassoux'nun verdiği ad bağlılaşımcılıktır(correlationism). Bağlılaşımcılık Kant'ta en zayıf halindeyken, Fichte'de güçlenir ve idealizmin doruklarına kadar çıkar. Kant kendinde-şeyler'den oluşan numenal düzeyi düşünülebilir ama bilinemez bir şey olarak tanımlarken, Fichte numenal düzey diye bir şeyin olamayacağını, zira numenal düzeyi konumlayan öznenin kendisinin fenomenal bir varlık olarak sadece fenomenler(görüngüler dünyası) düzeyinde düşünebileceğini ileri sürer. Dolayısıyla Kant'tan farklı olarak Fichte açıkça ortaya koyar ki kendinde-şeyler'in dünyası olarak numenal düzey bilinemez olmakla kalmaz, düşünülemez de. Çünkü Fichte'ye göre kendinde-şey'in onu düşünen öznenin fikrinden bağımsız olarak düşünülmesi imkânsızdır.

Bağlılaşımcılığın doruk noktasının Alman İdealizmi'nin de doruk noktası olması ise hiç de şaşırtıcı değildir. Bilindiği gibi Fichte'den sonra Schelling'le birlikte Alman İdealizmi kısa süreli bir doğaya ve maddeye dönüş yaşamış, fakat ne var ki Hegel'le birlikte tekrar kavramlar ve idealar dünyasına yönelerek diyalektik materyalizmin determinizmi gereği

Mutlak İdealizm ve Mutlak Materyalizm arasında gidip gelmeye hapsolmuştu Nietzsche Zerdüşt'ü(Zarathustra) yaratıncaya kadar. Nietzsche'yle birlikte sarsılan Hegelci diyalektik materyalizm, içine düştüğü ve kendisiyle birlikte materyalizmi de sürüklediği girdaptan ancak Lacan, Deleuze, Badiou ve Zizek sayesinde çıkabilecekti. Bu dört düşünürün ortak noktası ise düşüncenin kaynağında maddeyi görüyor olmalarıydı. Yani hakikat düşüncelerin, fikirlerin ve ideaların dünyaya hükmetmesi olmaktan ziyade, maddenin, doğanın, adlandırılmayanın, hiçliğin ta kendisinin düşünceleri doğuran etkenler olduğuydu. Fakat özellikle Zizek'in Hegel ve Lacan destekli aşkınsal materyalizmine baktığımız zaman görürüz ki asıl mesele maddenin düşünceyi doğurduğunu kavramak meselesi değil, maddeden doğan düşüncenin de maddeyi değiştirebilecek güce ve kudrete sahip olduğunu kavramak meselesidir. Zira ancak böylelikle diyalektik materyalizmin ölüm ve yaşam, aşkın ve içkin, sonlu ve sonsuz arasındaki rolleri değiştirmekten ibaret kısır döngüsü kırılarak aşkınsal materyalizme(transcendental materialsim) yönelmek suretiyle ruh ve beden, insan ve dünya, numenal ve fenomenal, düşünce ve varlık, madde ve düşünce, insanlık ve insanlıkdışı, ölüm ve yaşam, ölümlülük ve ölümsüzlük arasındaki ilişkiye yeni bir boyut kazandırılabilir. Çünkü dünyayı değiştirmek için öncelikle onun ne olduğunu ve nasıl çalıştığını anlamamız, sonra da bu anlayış çerçevesinde dünyayı insana hapsetmeksizin değiştirmeye yönelik eylemlere girişmemiz hem mümkündür, hem de gerekli. Nitekim pek çok düşünür kısaca özne ve nesne olarak da anabileceğimiz tüm bu ikili zıtlıkların üstesinden gelip, özne ve nesnenin birlik ve bütünlüğünü vurgulamaya çalışmış, ve/fakat bu girişimlerinde başarısız olup sükûtu hayâle uğramışlardır. Varlığın bu iki boyutunun asla ayrılmaz bir bütün olarak görülmemesi gerektiğini, bilâkis bu ikiliğin muhafaza edilmesi gereken bir ikilik olduğunu söyleyen Ray Brassier işte tam da bu noktada transendental materyalizmin nihilist yüzü olarak çıkıyor karşımıza.[6] Zizek'in Badiou'dan feyz alarak yaşamın merkezine sonsuzluğu bir boş küme olarak yerleştiren Lacan ve Hegel destekli transendental materyalizminden farklı

olarak Brassier, Deleuze ve Guattari'den feyz alarak, özellikle non-philosophy kavramını yaratan Laruelle'in de etkisi altında, yaşamın merkezinde yaşamı aşan bir şey olarak bulunan kendinde-şey'in ölümsüzlük değil, ölümün ta kendisi olduğunu söyler.[7]

Bu iki farklı yaklaşımın ortak noktası ise ölümlülükle ölümsüzlüğün birbirini dışlayan durumlar olduğu varsayımından hareket etmeleridir. Oysa biz biliyoruz ki insan denen mahlûk ölümlü olduğu için ölümsüz ve ölümsüz olduğu için de ölümlü olan bir varlıktır. Ve işte budur insanı aynı anda hem trajik hem de komik kılan çelişkinin nedeni de, sonucu da... "Olmak, ya da olmamak, işte bütün mesele bu," dedirtmişti Shakespeare Hamlet'e zamanında; bir bildiği vardı elbet. Ölüm söz konusu olduğunda insanın bildiği tek şey hiçbir şey bilmediği gerçeği olarak çıkıyordu karşımıza.

Deleuze işte bu anlamda seçtiği ölüm biçimiyle kendi felsefesine son noktayı koymaktan ziyade, hem kendi felsefesi içinde, hem de genel olarak felsefede içe dönük bir infilâk meydana getirmek suretiyle muazzam bir açılım yaratmıştır. Deleuze'ün seçtiği filozofları okuma stratejisini hatırlayacak olursak bu düşüncenin hiç de saçma olmadığına hükmedebiliriz. Hatırlanacağı üzere Deleuze'ün okuma stratejisinin temelinde yatan eylem okunan filozofun düşüncesinin içten patlatılmasını içermekteydi. Maurice Blanchot'dan farklı olarak Deleuze intiharı bile yeni yaşam biçimlerine açılan bir kapı olarak algılamaktaydı zira. Oysa Blanchot, her ne kadar ölümün bir açılım olabileceği fikrinde Deleuze'le hemfikir olsa da, son tahlilde intiharı, yani öznenin kendi ölüm sürecini maksimal düzeyde hızlandırmak suretiyle sona erdirmesi eylemini bir zayıflık belirtisi, bir yenilgi olarak görmekteydi. Bu noktada sanırız konuya açıklık getirmesi bakımından Deleuze'ün intiharıyla felsefesi arasındaki ilişkiye dair düşünceleri üretmekte olan beyine nüfuz etmek suretiyle düşüncenin sonsuz labirentlerinde ufak bir gezintiye çıkmak pek yerinde olacaktır.

İki Ölüm, Bir Hayat...

Deleuze'ün *Fark ve Tekrar* adlı kitabında ortaya attığı "varlığın bütünselliği" (univocity of being) kavramı Nietzsche'nin "ebedi döngü" (eternal return) mitine atıfta bulunarak oluş süreci içindeki farklılaşmanın aynı kalan tek şey olduğuna vurgu yapar. Deleuze'e göre varlığın bütünselliği akışın kendisidir. Sürekli bir oluş süreciyle, kopukluklar barındıran iki farklı oluş modunu - Chronos ve Aeon'u - ayırıcı-sentez işlemine tabi tutan Deleuze, maddeyi ve ruhu, bedeni ve aklı birbirinden ayırırken onları yeni bir düzlemde birleştiren bu kavramsal aygıt sayesinde son kitabı olan *İçkinlik: Bir Hayat...* adlı kitapta transendental ampirizm tabir ettiği oluş ve yaratıcılık moduna ulaşabilmiştir.

Diğer yandan Badiou ise *Dünyaların Mantıkları* adlı kitabında "materyalist diyalektik" kavramını öne sürmüş ve bu yeni düşünme biçimini günümüzün egemen ideolojisi olan neo-liberalizmin teorik alt-yapısını oluşturan "demokratik materyalizm"ın karşı kutbuna yerleştirmiştir. Badiou'nun hem tarihsel materyalizme, hem diyalektik materyalizme, hem de neo-liberal demokratik materyalizme bir alternatif olarak öne sürdüğü materyalist diyalektiği ilk keşfedenlerden ve başarıyla uygulayanlardan biri Quentin Meillassoux'dur. Badiou'nun *École Normale Supérieure*'deki öğrencilerinden biri olan Meillassoux ilk kitabı *Sonluluktan Sonra (After Finitude)*'da *Spekülatif Materyalizm* kavramını ortaya atmış ve epey ilgi görmüştür. *Spekülatif Materyalizm*'in hayâl gücüyle bilimin ve matematiğin epistemolojik düzlemde ontolojik bir boşluk yaratarak dünyaya insan bilincinden ve düşüncesinden bağımsız bakabilme yetisine sahip varlıkların oluşturduğu yeni bir düşünümsel boyuta varoluş alanı yaratmayı amaçlayan bir nevi okuma-yazma stratejisi olduğunu söyleyebiliriz. Dünyayı kendi bilinç ve düşüncelerine hapseden bağımlılığa (correlationism)

karşı-argüman üretmeye yarayan bu metod Hegel’ci diyalektiğin metoduyla benzerlikler arz etmesine rağmen, Spekülatif Materyalizm’in metodu Hegel’in idealizminin Schellling’in materyalizmiyle yer değiştirdiği, bir başka deyişle Hegel’in idealizmden arındırılarak ruhun ve bedenin sürekli birbirini dönüştürdüğü daha eşitlikçi ve son derece yatay bir ilişki içerisine sokulduğu ve böylelikle de işte Hegelci diyalektiğin kısır-döngüsünün kırıldığı bir izleğe sahiptir. Meillassoux’nun içkinlik (immanence) konusundaki ısrarı göz önünde bulundurulduğunda diyalektik materyalizmle spekülatif materyalizm arasındaki farklardan bir tanesi daha ortaya çıkıyor. Hegel’e göre özne ve nesne arasındaki ilişki özne ve nesneyi aşkındır, yani ikisinin de dışında konumlanmıştır. Oysa Meillassoux özne ve nesne arasındaki ilişkinin özne ve nesneye nazaran aynı anda hem aşkın hem de içkin bir boyutta konumlanmış olduğunu söylemektedir.

Aşkınsal deneyimcilik (transcendental empiricism) öğretisini hayata geçirmeye cüret ve teşebbüs eden ilk filozof oluşu gerçeğinin idrakinden kuvvet alarak düşünmeye devam edecek olursak diyebiliriz ki Deleuze’ün intiharı felsefesiyle çok derin ve bir o kadar da yakın bir ilişki içerisindedir. İki farklı ölüm olduğunu dile getiren düşünür sayısı ise hiç de az değildir. Bunlardan başlıcaları olan Lacan, Blanchot ve Zizek arasından birini seçip iki ölüm, daha doğrusu ölümün iki farklı boyutu arasındaki farkı görebilmemiz içinse doğrudan Deleuze’ün yaşadığı ve öldüğü zamanda düşünmüş olan Blanchot’ya konsantre olmamız gerekir. Söz konusu konsantrasyonu hayata geçirdiğimiz takdirde zihnimizde zuhur edeceği üzere görürüz ki Deleuze’ün eyleminin ve söyleminin amacı doğrudan iki ölüm arasındaki farkı ortadan kaldırmak, yani pratik ve teori, özne ve nesne, beden ve zihin, eylem ve söylem arasında farka dayanmayan yeni bir ilişki kurmaktır. Farklılığın ve içkinliğin filozofu olarak bilinen Deleuze birincil ölüm olan fiziksel ölüme karşı, zaman ve uzama hapsolmuş fiziksel düzlemi aşan içkin bir alana

konumlandığı sanal ölümü tanımlarken Blanchot'yla aynı şeyi düşünmektedir. Ne var ki iş bu iki ölüm arasındaki boşluğu ortadan kaldırmaya gelince Blanchot'ya ters düşer. Zira Deleuze için hakikat tek bir ölümün çeşitli suretlerle kendini göstermesinden ibarettir. Sanal ölümün kendisi fiziksel ölümüne sebebiyet verebilmekte ve iki ölüm arasındaki ayrımı anlamsız kılabilmektedir. Bir eylem biçimi olarak bilinçli bir şekilde kendi ölümüne sebep olmak öznenin kendisini aşabileceği noktalardan sadece biridir. Hayat ancak özneye içkin sonsuz bir boşluğun sonlu yansımalarından ibaret olabilir. Bu bağlamda ölüm her zaman ve her yerdedir. Ölümden arınmış bir yaşam namümkün olsa bile, sonsuzluğu barındırabilecek sonlu varlıklar son derece mümkündür. Belki de Badiou'nun *The Clamor of Being* adlı kitabında Deleuze'ü sonsuz çoğulluğu tekillığe hapsetmekle itham etmesinin sebebi de budur, kim bilir...

Değişim ve Yaratıcılık Mevhumlarına İlişkin Bazı Aşkınsal Ahkâmlar

Bilen bilir, bilmeyen öğrenir şeklinde düşünecek olursak diyebiliriz ki Deleuze'ün tüm felsefesi insanın yaşayabileceklerini çoğaltmaya yönelikti. Buna insan bilincini genişletme çabası da diyebiliriz aslında. Ama Deleuze'ün kendinden öncekilerden farkı, genişleme için öncelikle kasılmak gerektiği yönündeki saptamasından ileri gelmektedir. O, Schelling'e dayanan doğa felsefesinin merkezine genişip-daralan bir madde yerleştirmişti. Böylelikle statik merkez kavramını akışkan bir şeyle doldurarak içten çökertmek suretiyle ortadan kaldırabileceğini düşünüyordu. Beş duyumuzun algılayabileceklerinin sonsuz olduğunu ve bizim yapmamız gerekenin de işte bu sonsuzluğun akışı önüne çıkan engelleri aşmak olduğunu söylüyordu. Buna ilâveten ise bu engelleri koyanın bizzat biz olduğumuzu, çünkü kendimizi kısıtlamaya yönelik olarak özneleştirildiğimizi öne sürüyordu. Bizi kısıtlayan en önemli unursa temsile meyilli bir yaratıcılık anlayışına sahip olmamızdı. Deleuze'e göre nitelikli ve nicelikli sanat, edebiyat veya felsefe temsilin, sembolik

düzenin içinde çatlaklar, yarıklar, gedikler veya boşluklar oluşturarak sonsuzluğun hayata sızmasını sağlamayı başarabilen yaratıcıların ürünü olabilirdi ancak.

İçinde yaşadığımız sembolik düzen tarafından şekillendirilip yapılandırılan bilinçdışı, medyanın, televizyonun, filmlerin, reklamların yarattığı sanal gerçeklerle doldurulmak suretiyle istilâ ediliyor ve insanın arzuları, arzu nesneleri ve arzulama biçimleri ana rahminden itibaren şekillendiriliyordu. Dolayısıyla da yeni bir şey yaratabilmenin tek yolu ana rahmine düşmeden önceki yere olmasa bile, en azından sembolik düzen tarafından nesneleştirilmeden önceki tekil öznelliğimize dönmek olarak çıkıyordu karşımıza. Öznenin oluşum sürecinin bir başı olmadığı gibi, bir sonu da yoktu lâkin. Zira öz tabir edilen şey, yani kültürel bir varlık olarak insan oluşmaya başlamadan önceki insanlık hâli - ki buna insan doğası diyenler de vardır - doğadan kültüre geçiş yapmış insan aklıyla algılanamazdı. Bilinçdışının dışına çıkmak gerçeğin tesisi ve hakikatin inşası için işte bu yüzden gerekiyordu. Algılama aşamasında yaratılacak bir farklılık algılanan nesnenin kendisinde de bir değişime sebep olacağından, algının ötesindeki yeni bir anlamlandırma biçiminin geliştirilmesi gerekiyordu. Deleuze'ün transendental ampirizm(aşkınsal deneyimcilik) kavramının Schelling'in doğa felsefesine dayanan kaynakları, onun Bergson ve Spinoza'yla kurduğu derin ilişkiyi de açıklıyor sanırız. Deleuze'ün gerçeğe tecrübeyle ulaşılabilirliğini ve sonsuzluğun doğaya has bir özellik olduğunu dile getiren transendental ampirizm (aşkınsal deneyimcilik) felsefesine karşı sonsuzluğun ancak matematiksel olarak anlaşılıp aktarılabilirliğini öne süren Badiou ise aşılması gereken şeyin insanın düşünebileceklerinin yaşama ve tecrübeye indirgenmesi olduğunu vurgular. Deneyimcilik ve akılcılık arasındaki bitmek bilmez teorik savaş yepyeni bir suretle yeniden karşımıza çıkmıştır belli ki işte...

Fark ve Tekrar adlı kitabında ortaya attığı "varlığın bütünselliği"(univocity of being) kavramıyla Nietzsche'nin "ebedi döngü" (eternal return) mitine atıfta bulunarak oluş

sürecinde farklılaşmanın aynı kalan tek şey olduğuna vurgu yapan Deleuze'e göre varlığın bütünselliği akışın kendisidir. Sürekli bir oluş süreciyle, kopukluklar barındıran iki farklı oluş modunu - Chronos ve Aeon'u - ayırıcı-sentez (disjunctive-synthesis) işlemine tabi tutan Deleuze'ün ayırıcı-sentezi Hegel'in birleştirici sentezinden farklı olarak iki şeyi bir üçüncü şeyde birleştirmek yerine, iki şeyi birbirinden ayrı tutup aralarındaki diyalektik sürecin kendisini merkeze alıyordu. Her ne kadar Hegel'e göre öznenin bu diyalektik sürecin kendisi olduğu su götürmez bir gerçek olsa da, Deleuze'ü bu noktada Hegel'den ayıran, felsefesini biyolojik bir temele dayandırmasının yanı sıra, Hegel'in Mutlak Bilgi kavramına da şiddetle karşı çıkmasıdır. Nietzsche'nin izinden giden Deleuze'e göre mühim olan hakikat değil, anlamdır. Daha da mühim olansa mümkün merteye doğruyu söylemek değil, yeni, farklı ve ilginç olmaktır. Bizce ise en doğrusu hem mümkün merteye doğruyu söylemek, hem de bunu mümkün merteye yeni, ilginç ve farklı şekilde yapmaktır. Çünkü artık hepimizin bildiği gibi her yenilik iyi olmayabileceği gibi, her eski şey de bir kötülük tohumu ihtiva etmiyor olabilir.

Darwin'in bir arkadaşı teoloji ve evrim teorisini birleştirip tanrının fosilleri insanın aşkınsal ufkunun sınırı olarak yaratmış olabileceğini iddia eder. Buna göre tanrı biyolojik bir karşılığı olmayan yaratıkların fosillerini tarihin sayfalarına serpiştirmiş ve insanlığı bu sanal fosillerden hareketle asıl gerçeğe hiçbir ilgisi olmayan bir hâyâl dünyasında gerçekte asla var olmamış mahlûklarla uğraşmaya mahkûm etmiştir. Bir konuşmasında Meillassoux'nun fosillerin kendinde-şeyler olarak, yani insan bilincinden bağımsız bir biçimde var olabildiğini öne süren argümanına karşı, Darwin'in az önce sözünü ettiğimiz dinbilimci arkadaşının teolojiyle evrim teorisini birleştiren bu garip spekülasyonunu ileri süren Zizek'e göre sorulması gereken soru, "peki ya tanrı fosilleri bizden önce, bize yanlış izlenim verecek şekilde yarattıysa?" şeklindedir. Elbette ki tüm mantık kurallarını, önce-sonra ayrımını ve hatta doğrudan zaman kavramının kendisini

altüst eden bu yaklaşım, gelecekte bakılıp bir ölümsüzün gözleriyle görüldüğünde fosillerin bizim fosillerimiz olduğu sonucuna varabilir. Mühim olan geçmişi olduğu gibi görebilmek değil, varlığın oluş sürecine müdahil olmak ve şimdiki zamanı, geleceği geçmişten farklı bir biçimde hayata geçirecek şekilde dönüştürüp mevcut düzene katabilmektir.

Dünyanın kendi içindeki, kendinde-şey olarak hâli bizim onu temsillerimizden farklıdır. Çünkü temsiller gerçeği asla tam olarak temsil edemezler; edebilseydiler birer temsil olmaktan çıkıp gerçeğe dönüşürdüler. Bizim kısmi temsillerimizin tek doğru yanı gerçek dünyanın kendisinin de kendi içinde bölünmüş olmasından, asla tam olmamasından kaynaklanır. Ucu açık bir süreç olarak dünyanın yaşamaya daha müsait bir yer hâline gelebilmesi içinse işlerin olağan akışını sekteye uğratacak, böylece de işte geçmişle şimdiki zaman arasında bir kopma yaratarak geleceğin alacağı şekli belirleyecek bir eyleme girişmek gerekir. İş mümkün merteye şansa bırakmayan bir yapıya sahip olması zaruri bu eylemin amacı ve itici gücü ise yapı itibarıyla gerçeğin yapısına mümkün merteye sadık yeni bir kavramsal algılama ve eleştiri aygıtı oluşturmaktır. Temsilin ötesine geçebilecek bir dünyanın kurulması için öncelikle gerekense imgeler ve kelimeler, kelimeler ve şeyler, ruh ve beden, madde ve düşünce, teori ve pratik arasına girip bu ikililer arasındaki diyalektik ilişkiyi yeniden yapılandırma yoluna gitmektir. Deleuze ise işte bu yeniden yapılandırma işlemine kısaca ayırıcı-sentez (disjunctive synthesis) adını veriyordu. Kant'ın özne ve nesne arasında köprü vazifesi gören sentez anlayışının tersyüz edilmiş hâli olan ayırıcı-sentez tekniğiyle Deleuze özne ile nesne arasında bir kopma yaratıp radikal öznellik modellerinin kapitalist toplumda gedikler açarak doğrudan toplumsal yapının çözülmesine katkıda bulunmaları bağlamında ne denli gerekli olduklarını göstermiş oluyordu.

Descartes'ın "düşünüyorum, o halde varım" şiarının doğruluğu bilimsel olarak kanıtlandığından beridir dünyaya bakışımız değişti. Dünyaya bakışımızın değişmesi ise henüz algılama aşamasındayken bir farklılık yaratılabileceğini vurguluyor aslında. Klein'in içe-yansıtma(introjection) tabir ettiği, algılama sürecinin ilk evresini oluşturan eylemde özne dışa-yansıtma(projection) işlemini görüngüler dünyasından farklı bir anlam dünyasından gerçekleştirdiği için dış dünyayı, yani içe-yansıtma ve dışa-yansıtma mekanizmasının sentezi olan sosyal gerçekliği daha ana rahmindeyken farklı algılamaya başlayabilmektedir. Nitekim psikanaliz ve felsefenin biyolojiye duyduğu gereksinimi belki de bu yüzden pek çok düşünür sık sık vurgular, fakat nedense Klein'a hiç atıfta bulunmaz. Lacan'ın ve onu takip eden Zizek'in sorunu da işte budur zaten. Zizek ne doğaya, ne de kültüre ait olan ve değişimin dinamosu olduğunu iddia ettiği ölüm dürtüsü kavramını Lacan'cı psikanalizin en önemli çıkmazlarından biri olan biyolojik bağlam ekiskliğinin yarattığı boşluğu doldurmak için ortaya atar. Tıpkı Freud gibi bu noktada Zizek de bilimin açıklayamadığı bir durumu madde-ötesi bir kavramla aşmaya çalışır. Öznenin oluşum sürecinde kültürün rolüne ağırlık verip doğanın yadsınması ise hiç şüphesiz Lacan ve Zizek'in özneyi sembolik düzen içindeki bir boşluk, içerideki bir dışarı olarak konumlandırmalarının yegâne sebebidir.

Din ile bilimin birleşiminden ortaya ancak canavarlar çıkabileceği ise aşikârdır. Günümüzde dini bilimle ikâme etmeye çalışanlar olduğu gibi, bilimi dinle ikâme etmeye çalışanlar da vardır. Biz bu ikisinin farklı dünyalara ait olduğunu ısrarla dile getirmeli ve aralarında sağlıklı bir ilişkinin tesis edilmesi için öncelikle ikisinin de içinde, ikisinden de daha gerçek olan şeye odaklanmalıyız. İkisinin de gerçeğin üstünü örten mitlerinin ve imgelerinin ötesindeki öze yönelmeli ve bu özü yeniden yaratmalıyız. Zira dış-

dünyanın dönüşümü için iç-dünyanın dönüşümü şarttır. Algılama aşamasında yaratılacak bir farklılaşma doğrudan iç-dünyanın kendisini değiştireceğinden, öznenin dış-dünyayla ilişkisi de en azından dolaylı olarak değişecek ve böylelikle de işte dış-dünyanın yeniden yapılandırılması için gereken zemin yaratılmış olacaktır.

Aşılması gereken bir varlık olarak ölümlü insan kendisini neden ve nasıl aşması gerektiğini kavradığında hakiki özgürleşmeye doğru ilk adım da atılmış olur. Bu noktada akılda tutulması gereken husus mutlak özgürleşmenin ancak özgürlük kelimesi anlamını yitirdiğinde, yani özgürleşmeye gerek kalmadığında gerçekleşebileceğidir. Hayal gücü ve aklın yaratıcı senteziyle ortaya yeni anlam dünyalarının çıkması ise hem gerekli, hem de zaten kaçınılmazdır. Lâkin burada kaçınılmaz sözcüğünü kullanırken sakın ola determinist bir yaklaşımı benimsediğimiz sanılmasın, böyle bir gaflete düşülmesin. Zira bilâkis bizim maksadımız, determinizme ve idealizme karşı, sonsuzluğun içkin olduğu materyalist ve aşkınsal bir varoluş tarzını düşünsel olarak hayata geçirmektir.

Ölümsüzlüğün neden pek de arzulanır bir şey olmadığını kavramak için dahi olmaya gerek yok aslında. Neticede hiçbir şeyin değişmediği, olayların başlayıp bitmediği, kazanç veya kayıp gibi kavramların anlamını yitirdiği, kısacası her şey elde edilebilir olduğu için her şeyin anlamsızlaştığı bir varoluş modunu kim arzular ki? İnsanlık ezelden beridir ölümsüzlüğü değil, ölümlülüğü arzulamıştı belli ki. İnsanın korktuğu şey ölüm değil, ölümsüzlüktü aslında. İşte bu yüzden de insanlık kendi gerçeğini ve doğayı inkâr üzerine kurmuştu insanlığını ve kültürünü. Kültür ve doğa arasında yaratılan bu yapay bölünme ise pek çok insanlık patolojisine rahimlik etmişti. Bunlardan en önemli ikisi ise din ve bilimdi hiç şüphesiz. Her iki durumda da insanlık ölümü alt etmek için zamana karşı bir mücadeleye girişmiş ve ileriye doğru atılmış her adımla kaçtığı şeye doğru yol almakta olduğunu bilmeksizin yanlış yönde ilerlemeye devam etmişti. Ölümden kaçtığını sandıkça ölüme yaklaşan bir yapıya sahip olan bu gidişata dur deyip

çivisi çıkmış zamanın çivisini Nietzsche'nin çekiciyle çakmak ve sonsuzluğu ilelebet özgür kılmaksa Deleuze ve Badiou'ya düşecekti hâliyle.

Sonsuzluğun bilimin iki farklı alanındaki, biyoloji ve matematikteki tezahürlerini kendi felsefelerine uyarlayan Deleuze ve Badiou kendimizi birer ölümsüz olarak görmemiz, görebilmemiz gerektiği konusunda hemfikirdir. Ayrıldıkları nokta bu ölümsüzlüğün nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği hususundadır. Diyebiliriz ki Deleuze gerçeği yerde ararken, Badiou gerçeği gökte aramaktadır. Bizim yarattığımız bu garip dünyada ise yerle gök bir olmuştur adeta. Sonsuzluğa giden yol dünyanın dışından değil, içinden geçmektedir anlaşılan, çünkü sonsuzluk dışımızda olmaktan ziyade içimizdedir belli ki...

Hepimiz ölümsüzüz desek çok mu ileri gitmiş oluruz acaba? [\[8\]](#)

Atıf Nesneleri

[1]Alain Badiou, *Etik: Kötülük Kavrayışı Üzerine Bir Deneme*, çev. Tuncay Birkan (İstanbul: Metis, 2004), 27-8

[2]2007 yılında Londra'daki Goldsmiths Üniversitesi'nde Ray Brassier, Quentin Meillassoux, Graham Harman, ve Iain Hamilton Grant'ın konuşmacı olarak katılımıyla düzenlenen bir konferansta Brassier tarafından ortaya atılan spekülâtif gerçekçilik kavramı insan aklından, düşüncesinden, bilincinden bağımsız gerçeklikler ve insandan bağımsız kendinde-şeyler olduğunu ortaya koyan felsefî bir akımdır. Gerek Kıta Felsefesi'nden, gerekse de Analitik Felsefe'den radikal bir kopuş gerçekleştirerek Kant ve Hegel'in uzantısı olan tüm felsefî yaklaşımların, Meillassoux'un Sonluluktan Sonra(After Finitude) adlı kitabında ortaya koyduğu deyimle bağımlaşımıcılığın(correlationism) dünyadan bağımsız bir insan veya insandan bağımsız bir dünya tasavvur etmekten aciz olduğunu iddia eden spekülâtif gerçekçilik hem yeni bir düşünce alanı, hem de yeni bir düşünme biçimi yaratması bağlamında önem arz etmektedir. Her ne kadar adlandırmanın özellikle gerçekçilik kısmından pek hoşnut olmasalar da, tıpkı bizim gibi onlar da gerçekçilik kelimesini ikâme edecek bir başka sözcüğün yokluğu sebebiyle bu sorunlu adlandırmaya boyun eğmek zorundaydılar. Meselâ [Ray Brassier](#), terimi icat eden kendisi olmasına rağmen, son zamanlarda kendisiyle yapılan bir röportajda gerçekçilik(realism) kelimesinden duyduğu hoşnutsuzluğu açıkça dile getirmiştir. Bu arada yeri gelmişken

belirtelim, 2007 yılında Goldsmiths Üniversitesi’nde yapılan ilk konferansın adı [Quentin Meillassoux](#)’nun ortaya attığı Spekülatif Materyalizm olacakmış aslında. Ama Graham Harman “materyalizm” sözcüğünün kendi felsefesini yansıtmadığını öne sürüp terimi reddetmiş. Bunun üzerine Brassier de “tamam, Spekülatif Realizm olsun o zaman,” demiş.

[3]Slavoj Zizek, *İdeolojinin Yüce Nesnesi*, çev. Tuncay Birkan (İstanbul: Metis, 1999), 187

[4]Zizek, 186-187

[5]Zizek, 187

[6]Meillassoux’nun Sonluluğun Sonu’ndan bir yıl sonra yayımladığı Hiçliğin Çözülüşü(Nihil Unbound) adlı kitabında Brassier, Heidegger ve Deleuze’nün zaman ve ölüm okumalarının eleştirisi ve Lyotard’ın Güneş Felaketi(Solar Catastrophe) makalesinin bir yeniden okuması üzerinden güneşin 4.5 milyar yıl içerisinde sönerek dünyadaki yaşamı sona erdireceği gerçeğinin insan bilincinden ve düşüncesinden bağımsız bir gerçeklik olarak görülmesi gerektiğini ve bunun da hepimizin hâlihazırda yaşayan birer ölü olduğumuz anlamına geldiğini öne sürmektedir. Her iki yazarda da karşımıza çıkan ortak özellik kendinde-şey olarak mutlâğın(Meillassoux) ve hakikatin(Brassier) var olabileceği iddiasını taşıyor oluşlarıdır. Benim için önemli olansa kendinde-şey olarak ölümsüzlüğün veya sonsuzluğun, ölümlü ve sonlu bir varlık olan insandan bağımsızlaşan kimliksiz ve kişiliksiz bir bilincin a-nihilistik spekülasyonları dolayısıyla politik bir amaç için kullanıma sokulabileceği, sokulması gerektiği gerçeğidir. Badiou’nun hakikat ve olay teorisinden hareketle, bir ölümsüzün gözüyle ve bilinciyle tasvir edilen ölümlülerin dünyası mevcut-yapı içerisinde gedikler açmak suretiyle yeni hakikatlerin zuhur etmesini sağlayacaktır kanaatindeyim.

[7]Slavoj Zizek and Ben Woodard, *Interview, The Speculative Turn: Continental Materialism and Realism*, eds. Harman, Bryant, Srnicek (Melbourne: re.press, 2011), 415

[8]Olmayan şeyleri varmış gibi gösterme eğilimi içinde oluşumun sebebi, söz konusu olmayan şeylerin var olduğunu düşünmemdir. Dikkat ederseniz cümlemi “olmayan şeylerin var olduğunu bilmemdir,” yerine “olmayan şeylerin var olduğunu düşünmemdir,” diyerek noktaladım. Zira ben bilmek ve düşünmek mastarları arasında dipsiz bir uçurum olduğu kanaatindeyim. Dipsiz bir uçurumun varlığından söz etmiş olmamın maksadı, siz de takdir edersiniz ki, olmayan bir şeyin var olmasının ne anlama geldiğini bir metafor aracılığıyla göstermek arzusunu taşıyor oluşumdur. Elbette ki benim sözünü ettiğim her şey salt benim tarafımdan söz konusu edildikleri için kanıtları kendilerinden menkûl hakikatler değildir. Bir metafor olarak “dipsiz uçurum” olgusu

boşlukla dolu bir varlığı ifade eder. Fakat şu da bir gerçek ki dünyada dipsiz uçurumlar namevcuttur. Dünyada olmayan olguların varlığından söz edebilmemiz bile fiziksel dünya koşullarında var olması imkânsız olan pek çok olgunun düşünsel düzlemde mümkün olabileceğinin göstergesidir. Zira düşünce doğası gereği metafiziksel bir olaydır ve vazifesi maddi bir olgu olan dil vasıtasıyla fiziksel dünyada boşluklar oluşturmaktır. Tabii burada dil vasıtasıyla derken sakın dili ve aklı araçsallaştırdığımızı sanmayın. Aklıda tutun ki burada bahse konu düşüncenin fiziksel dünyada dil vasıtasıyla yarattığı şey boşluktan başka bir şey değildir. Boşluk yaratmaksa bizim projemiz bağlamında bir amaç olmaktan ziyade bir araçtır. Yani buradaki amaç dilin araçsallaştırılmasına karşı dili boşluk yaratmakta kullanılan bir araca dönüştürmek suretiyle amaçla aracın rollerini değiştirerek kendilerinin ötekisine, yani birbirlerine dönüşmelerini sağlamaktır. Birbirlerine dönüşen amaç ile aracın birbirlerini yok etmesinin kaçınılmaz olduğunu söylemeye ise bilmiyoruz gerek var mı. Varılmak istenen nokta şudur: Sonsuzluk özne ile nesne, amaç ile araç, neden ile sonuç arasındaki ilişkinin anlamsızlaşarak ortadan kalktığı, böylece de işte varlıkları birbirleriyle ilişkilerine bağımlı olan bu kavramların bizzat kendilerinin yok olduğu, zaman ile uzam içindeki bir boşluk formunda zuhur eden o malûm içkin dışsallıktır. Özneye içkin aşkınsal bir kavram olan sonsuzluk mevcut-egemen varoluş biçiminde kısa-devre yaratarak mevcut-egemen düzenden bir kopma yaratır. İşte Alain Badiou'nun Varlık ve Olay(Being and Event) adlı kitabında boş-küme olarak nitelendirdiği o söz konusu sonsuzluk bu ölümsüz öznedir. Bu arada yeri gelmişken belirtelim, biz ve ben biriz, çünkü ben zaten içimdeki karakterlerin rollerini hayata geçirdiği bir tiyatro sahnesinden başka bir şey değilim. Yani ben bizim tiyatrodur denebilir, hatta ben yokum aslında, çünkü biz bilmekteyizdir ki bir ölür, geriye çokluk kalır diye de eklenebilir. Ölen bir'in yerine asla sıfır geçmez, çünkü sıfır, olmayan bir'den başka bir şey değildir. Bir'in yerine bir başka şeyden ziyade hiçliğin kendisi geçtiği zaman ortaya çıkan niceliksellik ve niteliksellik dışı duruma verilen addır sıfır. Bir ise asla saf haliyle var olamayacağına göre her şey iki'den başlar. Peki ama bir'in asla var olamayacağını da nereden çıkardık? Bir'in asla var olamayacağını bir yerden çıkarmış değiliz sevgili okur. Bir zaten hiç yoktu, asla olmadı. Sayılar sıfırdan başlar ve iki ile devam ederdi ama biz iki'ye geçebilmek için bir'in bölünebilir varlığına o kadar çok ihtiyaç duyduk ki asla olmayan bir şeyden varmış gibi söz ettik. Olmayan bir şeyden olması muhtemel bir başka şeye geçiş aşamasında bir basamağa ihtiyaç duyduk çünkü biz. Bir işte böyle doğdu, yani olmayarak olan, olmayandan olana geçebilmek için oldurulan ve halihazırda bölünmüş olduğu halde bölünebilir bir bütünlük maskesi takmış olarak doğdu bir. Demek ki sıfırdan sonra bir değil, iki gelir, çünkü her bir kendi içinde olan ve olmayan diye ikiye bölünmüştür, bölünmüş olarak doğar ve bölünmüş olarak ölür. Bir, hep ve sadece doğumdan önce ve ölümden sonra var ol(may)an bölünmüş bir bütünlüktür.

Kaynakça

Badiou, Alain. *Deleuze: The Clamor of Being*, trans. Louise Burchill (Minneapolis:University of Minnesota, 2000)

Badiou, Alain. *The Century*, trans. Alberto Toscano (Cambridge: Polity Press, 2007)

Collapse Vol.III: Unknown Deleuze [+Speculative Realism] Ed. Robin Mackay (London: Urbanomic, November 2007)

Collapse Vol.II:Speculative Realism]Ed. Robin Mackay (London: Urbanomic, March 2007)

Deleuze, Gilles and Guattari, Felix. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia II*, trans. Brian Massumi (London: The Athlone Press, 1988)

Deleuze, Gilles and Guattari, Felix. *Anti-Oedipus: Capitalism and Schizophrenia I*, trans. Robert Hurley, Mark Seem, and Helen R. Lane (New York: The Viking Press, 1977)

Deleuze, Gilles. *Difference and Repetition*, trans. Paul R. Patton (New York: Columbia University Press, 1994)

Deleuze, Gilles. *The Logic of Sense*, transl. Mark Lester (London: Athlone, 1990)

Deleuze, Gilles. *Nietzsche and Philosophy*, trans. Hugh Tomlinson (London: Continuum, 1983)

Deleuze, Gilles. *Pure Immanence: A life*, trans. Anne Boyman (New York: Zone Books, 2001)

Žižek, Slavoj. *Organs Without Bodies: On Deleuze and Consequences* (New York and London: Routledge, 2004)

